

FOLKLORNO-PLESNA DJELATNOST ZA DJECU KUD-a SALONA, SOLIN

Marušić, Stella

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:620783>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**FOLKLORNO-PLESNA DJELATNOST ZA
DJECU KUD-a SALONA, SOLIN**

STELLA MARUŠIĆ

Split, 2024.

Odsjek: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Studij: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

**FOLKLORNO-PLESNA DJELATNOST ZA DJECU KUD-a SALONA,
SOLIN**

Student:

Stella Marušić

Mentor:

Dr. sc. Dodi Malada

Split, Srpanj 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Folklorni plesovi	3
2.1. Dječji folklor	4
3. Plesne zone.....	5
3.1. Alpska plesna zona.....	5
3.2. Panonska plesna zona.....	6
3.3. Dinarska plesna zona.....	7
3.4. Jadranska plesna zona	8
4. Kulturno-umjetničko društvo Salona.....	9
4.1. Plesne sekcije KUD-a Salona.....	11
4.2. Svečani koncert povodom obilježavanja 80. godišnjice djelovanja KUD-a Salona.	16
5. Struktura folklornog plesa.....	19
5.1. Korak.....	20
5.2. Plesni pokret.....	20
5.3. Plesna figura.....	20
5.4. Prostorna figura	21
5.5. Prostorni raspored	21
5.6. Plesna crta	21
5.7. Izvođačka formacija	21
5.8. Izvođački stav.....	21
5.9. Plesni prihvat i rukohvat	21
6. Folklor djece predškolske dobi	22
6.1. Brojalice	23
6.2. Dječje pjesme	25
6.3. Dječje igre s pjevanjem.....	26
7. Dječja folklorna manifestacija „Oklen si dite“	28

8.	Uloga odgojitelja.....	31
9.	Dječje narodne nošnje.....	32
10.	Plesna tradicija djece.....	36
10.1.	SVETI NIKOLA (6. prosinca)	36
10.2.	SVETA LUCIJA (13. prosinca)	38
10.3.	BADNJAK I BOŽIĆ (24. i 25. prosinca).....	39
10.4.	POKLADE.....	41
11.	Zaključak.....	44
12.	Literatura.....	45
	Sažetak	47
	Abstract.....	48

1. Uvod

„Ples je usklađeno gibanje tijela u prostoru i ubraja se u područje kreativnog ljudskog izražavanja“ (Mikulić, Prskalo i Runjić, 2007: 456). Ples pa tako i folklor je jedna od najstarijih umjetnosti, te je prisutan u svakoj kulturi. Folklor predstavlja bogatstvo tradicije i kulturne baštine koja se prenosi s generacije na generaciju. Obuhvaća folklorne plesove, glazbu, priče, običaje, narodno stvaralaštvo, brojalice, zagonetke i igre. Važan je za očuvanje naslijeđa i identiteta naroda kojem pripadamo. Najvažnije je da folklor ne ode u zaborav već da se prenosi na mlađe generacije. Folklornim aktivnostima djeca se upoznaju s kulturom i tradicijom svoga naroda. Narodni plesovi, glazba, zagonetke, brojalice i igre s pjevanjem ne samo da zabavljaju djecu, već ih i uče važnim socijalnim, motoričkim i kognitivnim vještinama. Također pomažu im u razvijanju osjećaja zajedništva, važnosti poznavanja vlastitog kulturnog naslijeđa i razumijevanja važnosti očuvanja tradicije.

Rad je sastavljen od jedanaest povezanih poglavlja. U drugom i trećem poglavlju prikazat će se osnovne značajke folkloru, dječjeg folkloru te koje folklorne plesne zone postoje u Hrvatskoj. Četvrto poglavlje prikazuje povijesni razvoj KUD-a Salona¹, način rada te plesne sekcije kulturno-umjetničkog društva s naglaskom na dječje skupine. Peto poglavlje prikazuje strukture folklornog plesa koje djeca trebaju usvojiti kako bi uspješno plesala folklorne plesove. Neke od struktura su plesni korak, plesni pokret te plesna figura.

Dječji folklorni plesovi djeci trebaju biti prilagođeni prema dobi, sposobnostima i mogućnostima. Kod djece se razvijaju motoričke i funkcionalne sposobnosti te djeca uče pravilno držanje, osjećajnost, dinamiku, orijentaciju u prostoru i mnoge druge stvari koje ples razvija. Nadalje, rad prikazuje primjereno korištenje dječjih folklornih plesova. S mlađom dječjom skupinom prvo se uče brojalice, nakon njih dječje pjesme, a potom slijede igre s pjevanjem i jednostavnije i modificiranije plesne strukture. Prikazani su primjeri dječjih brojalica, pjesama te igri s pjevanjem koje se koriste i u KUD-u Salona. Sedmo poglavlje prikazuje manifestaciju „Oklen si dite“ koja se održava svake godine u gradu Solinu.

U radu je prikazana uloga odgojitelja koji treba poštovati individualnost svakog djeteta te poznavati njegove sposobnosti i mogućnosti. Treba znati integrirati ples sa svim ostalim

¹ KUD Salona- Kulturno-umjetničko društvo Salona

aktivnostima i prigodno voditi grupu prema određenim pedagoškim načelima. Također je bitno da se kod djeteta razvija mašta, kreativnost te sve ostale sposobnosti koje utječu na cjelovit razvoj djeteta. Prikazane su i dječje narodne nošnje koje su vrlo specifične za svaki kraj, ali imaju i sličnosti poput bijelih košulja koje su osnova svim nošnjama. Predzadnje poglavlje prikazuje plesne tradicije djece obilježene plesom, pjevanjem i dječjom igrom. Prikazano je kako su obilježavani blagdani poput Svetog Nikole, Svete Lucije, Božića, Badnjaka i Poklada te su prikazane prigodne pjesme koje su se pjevale.

2. Folklorni plesovi

Folklor je stvaralaštvo utemeljeno na tradiciji neke kulturne zajednice, koje pojedinci ili skupine uče i reproduciraju pretežno usmeno, oponašanjem ili na neki drugi način, a njime se izražava kulturni i socijalni identitet te zajednice.²

Folklor je također i naziv za različite aspekte tradicijske kulture, uobičajen u značenju zajedničkog imena za tradicijske oblike književnosti, glazbe, plesova, dramskog i likovnog stvaranja. Folklor odnosno folklorni plesovi rasprostranjeni su diljem Hrvatske i raznoliki. Plesni stilovi različiti su i raskošni te popraćeni bogatstvom različitih pjesama, svirki te glazbala (Vitez i Muraj, 1998, prema Mikulić i sur., 2007). Predstavljaju povijesnu, kulturnu, i društveno gospodarsku osobnost određenog naroda ili regije. Hrvatska se nalazi između sjeverne i istočne Europe i Balkana te je tijekom godina bila pod utjecajem raznih naroda poput Rimljana, Grka, Turaka i Ilira. To je ostavilo utjecaj i na folklorne plesove.

Folklorni (tradicijski) plesovi dolaze od engleske riječi *folk* što znači narod te riječi *lore* što znači znanje/mudrost. William Thoms upotrijebio je naziv folklor prvi put 1846. godine. Izraz se proširio po Europi i Americi te negdje označava samo duhovnu kulturu, a negdje cjelokupnu materijalnu i duhovnu kulturu gradskih neškolovanih društava te seljačkih društava. Jasno je da se folklor razlikuje od školovane umjetnosti. Suvremeno društvo tumači folklor kao neposredno umjetničko komuniciranje među ljudima u manjim grupama.

Folklorni oblici predstavljaju se kao turistička ponuda i posebna djelatnost. Folklorizam je motiviran željom za očuvanjem pučke kulture i tradicijskih vrijednosti te komercijalizacijom. Malo pažnje pridaje se tradiciji, te je jako malo znanstveno istražena i sistematizirana. Zahvaljujući starim notnim zapisima i opisima nekoliko osoba iz prošlosti može se dobiti uvid u tradiciju (Knežević, 2002). Znanstveno se proučava jedino u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu.

² Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

Osobitost folklornih plesova je to što se mnogo ljudi okuplja na jednom mjestu te se uz ples i pjesmu duhovno i socijalno razvijaju. Folklorni plesovi identificiraju određene društvene skupine uz povezivanje s određenom regijom i pripadnosti određenom narodu.

„Narodni plesovi dio su folklor. Zato se ples ne sagledava samo kao ples, već se doživljava kao integralni dio narodnog izričaja, skupa s nošnjom, frizurama, nakitom, pa i običajima. Narodni ples ima veliku društvenu i odgojnu važnost – ljudi se bolje upoznaju, šire se horizonti i razvija se multikulturalnost.“³

Folklorni plesovi dijele se na:

- plesove bez glazbene pratnje
- plesove s glazbenom pratnjom, bez vokalne pratnje
- plesove s glazbenom i vokalnom pratnjom
- plesove samo s vokalnom pratnjom.

Mikulić i sur. (2007) smatraju da je “Ples usklađeno gibanje tijela u prostoru i ubraja se u područje kreativnog ljudskog izražavanja”. Ples je sociološka, psihofizička i estetska potreba čovjeka te je folklorni ples tako nastao, a oblikovan je kolektivnom svijesću ljudi određenog kraja. Folklorni ples nastao je spajanjem individualnih spontanih pretvorbi u skupno umjetničko izražavanje. Ima nacionalnu, umjetničku i civilizacijsku vrijednost koja se iskazuje izvornošću, duhovnosti i estetskim značajkama. Određen je stilom, strukturom i kontekstom izvedbe (Mikulić i sur., 2007).

2.1. Dječji folklor

Dječji folklor obuhvaća sve bitne elemente tradicijskog nasljeđa te je uvelike koristan u radu s djecom. Sama djeca su stvarala dječji folklor (brojalice, igre s pjevanjem) ili su odrasli stvarali folklor za djecu (uspavanke) te običaji koji su se izgubili kod odraslih još „žive“ u dječjem svijetu (igre biranja) (Žibek, 2016). Dječji folklor se prenosi s koljena na koljeno te je jako važno osvijestiti djecu o očuvanju naše tradicije. U dječji folklor ubrajaju se tradicionalne brojalice, igre, igre s pjevanjem, uspavanke, rugalice, dječji instrumenti, razni tradicionalni

³ Plesni portal, 2007-2022; Web izvor.

običaji, prigodni rekviziti i oprema, narodne nošnje i frizure te mnoga druga umijeća i materijalne tvorbe (Žibek, 2016). Dječji folklor je primjeren djeci te ima vrlo zanimljiva i estetski vrijedna područja koja se mogu prilagoditi radu s djecom predškolske i školske dobi. Najčešće se tu susrećemo s dječjim igrama s pjevanjem i brojalicama koje potiču veselje, dobro raspoloženje te kvalitetno utječu na cjelokupan djetetov razvoj. Sadržajem igre s pjevanjem i brojalice mogu biti interesantne i inspirativne te kod djece poticati maštu, kreativnost, stvaralaštvo i individualnost. Kroz dječji folklor djeca njeguju tradiciju i kulturu, stvaraju prijateljstva kroz ples i druženja i što je najvažnije to ih čini sretnima.

3. Plesne zone

U Hrvatskoj postoje mnoge različite folklorne tradicije koje su rezultat bogate povijesti, vjerskih, političkih i gospodarskih utjecaja, društvenih interakcija i raznih drugih utjecaja. Ivančan (1971) je istraživao razne plesove Hrvatske i uspoređivao karakteristike i zajedničke elemente kako bi definirao njihov zajednički nazivnik. Zagrebački profesor Milovan Gavazzi u svojim etnografskim zapisima navodi četiri plesne zone za područje Hrvatske te je Ivančan (1971) svojim istraživanjem došao do sličnih ili gotovo istih geografskih podjela zona. Danas je zato podjela Hrvatske određena u četiri plesne zone:

1. Alpska plesna zona
2. Panonska plesna zona
3. Dinarska plesna zona
4. Jadranska plesna zona

3.1. Alpska plesna zona

Alpska plesna zona obuhvaća područje Istre, dio Gorskog kotara, Prigorje, Hrvatsko zagorje te djelomično Podravinu, Posavinu, Moslavinu, Turopolje i Međimurje (Ivančan, 1971). Glavno obilježje alpske plesne zone je formacija u parovima gdje su parovi jednako raspoređeni po krugu. Parovi se ne moraju stalno držati za ruke već se u nekim plesovima odvajaju, ali plešu jedan nasuprot drugog. Kretanje parova je obrnuto od smjera kazaljke na satu, dok se poneki parovi mogu okretati u smjeru kazaljke na satu. Alpsku plesnu zonu

karakterizira intenzivna vrtnja parova te pratnja tamburaških, gudačkih i puhačkih sastava (Ivančan, 1971).

Slika 1: ALPSKA PLESNA ZONA

Preuzeto: <https://www.scribd.com/document/356344405/Folklorne-Zone>

3.2. Panonska plesna zona

Prema autoru Ivančanu (1971.) panonska plesna zona obuhvaća područje istočno od Zagreba i sjeverno od rijeke Save. Plesovi panonske plesne zone izvode se u većem ili manjem zbijenom kolu te se plesači rukama drže križno naprijed ili natrag. Kola se kreću u smjeru kazaljke na satu uz drmanje koje je stilska posebnost plesova ove plesne zone. Drmanja odnosno drmeš obuhvaća intenzivne vertikalne titraje koji se izvode različitom oštrinom (Ivančan, 1971). Pjesma je najčešće bila pratnja plesu, ali ponekad je ples pratila kombinacija pjesme i glazbe.

Slika 2: PANONSKA PLESNA ZONA

Preuzeto: <https://www.scribd.com/document/356344405/Folklorne-Zone>

3.3. Dinarska plesna zona

Dinarska plesna zona obuhvaća područja Dalmatinske zagore, Like, okolice Zadra i zadarske otoke (Ivančan, 1971). Prema formi, plesovi su otvorena ili zatvorena kola koja se kreću u smjeru kazaljke na satu ili suprotno. Najčešće se plesači drže za spuštene ruke odnosno ruke im stoje uz tijelo. Glavna stilaska karakteristika dinarske plesne zone su visoki i dinamični poskoci i skokovi. Plesovi se najčešće izvode bez glazbene pratnje te se nazivaju nijema kola (Ivančan, 1971).

Slika 3: DINARSKA PLESNA ZONA

Preuzeto: <https://www.scribd.com/document/356344405/Folklorne-Zone>

3.4. Jadranska plesna zona

Ivančan (1971) područje otoka i uskog obalnog pojasa Hrvatske, s izuzetkom Zadra i zadarskih otoka čiji plesovi pripadaju dinarskoj plesnoj zoni te Istre i Kvarnera čiji plesovi imaju karakteristike alpske plesne zone karakterizira kao jadransku plesnu zonu. Plesovi u ovoj zoni često uključuju specifične korake i formacije koje su se razvile u skladu s lokalnim običajima i načinom života. Plesovi u jadranskoj plesnoj zoni pretežno su parovni (najčešće muškarac i žena). Parovi se kreću suprotno od smjera kazaljke na satu te se nekada mogu vrtjeti oko svoje osi u oba smjera. Ples se često izvodi u dvije nasuprotne linije gdje žene čine jednu liniju, a muškarci drugu. U nasuprotnim linijama većinom se pleše na mjestu, a zatim se plesači u linijama kreću jedni prema drugima mijenjajući mjesta. U jadranskoj plesnoj zoni često se pojavljuje i istaknuta uloga jednog plesača. Stilska posebnost plesova ove zone obuhvaća žive vrtnje, prebiranje nogama, elegantan hod s profinjenim trokoracima i naglašene udarce (Ivančan, 1971).

Slika 4: JADRANSKA PLESNA ZONA

Preuzeto: <https://www.scribd.com/document/356344405/Folklorne-Zone>

4. Kulturno-umjetničko društvo Salona

U ovom poglavlju rada prikazat će se Kulturno-umjetničko društvo Salona odnosno kratki uvid u povijest rada KUD-a Salona. Nadalje prikazat će se plesovi koje članovi društva izvode, svečani koncert povodom obilježavanja 80. godina djelovanja KUD-a Salona te će se prikazati način rada plesnih sekcija. Ovaj dio rada je pisan iz iskustva autorice rada koja je dugogodišnji član folklornog ansambla KUD-a Salona i voditeljica starije dječje grupe te uz pomoć umjetničkog voditelja folklornog ansambla, tajnika društva i arhiva KUD-a Salona.

Kulturno-umjetničko društvo Salona je folklorno društvo koje djeluje već 80 godina od prve osnovane grupe Mješoviti zbor "Udarnik" 1943. godine, pod vodstvom šibenskog

svećenika Frue. Početkom 1953. godine pridružuje se i folklorna sekcija, te iste godine kreću na prvu turneju u povijesti društva, u Sloveniju. Društvo je imalo uspone i padove tijekom godina, ali 1974. godine ponovno započinje s radom pod nazivom RKUD "Dalmacijacement-Udarnik" Solin. Društvo u to vrijeme otvara mnoge sekcije poput limene glazbe, folklornog ansambla, muške i ženske klape, itd. U tom razdoblju društvo je imalo jaku financijsku podlogu te su u društvu djelovali glazbeni i folklorni stručnjaci tog vremena. Neki od njih su prof. Branko Šegović, mo. Marinko Katunarić, mo. Lubo Stipišić, mo. Rajmir Kraljević, mo. Duško Tambača, mo. Daniel Šeparović i mnogi drugi.

1993. godine društvo mijenja naziv u "KUD Salona" pod vodstvom umjetničkog voditelja Nebojše Bobana. KUD Salona i danas djeluje s istim voditeljem te ima mnogo sekcija: folklorni ansambl, dječji ansambl, mlađu dječju grupu, stariju dječju grupu, veteransku grupu, žensku vokalnu grupu (klapu), dječju klapu, žensku folklornu vokalnu grupu, mandolinsko-tamburaški orkestar te školu mandoline i gitare. U društvu sudjeluje oko 150 članova i jedno je od većih kulturnih društava u Solinu. Važno je spomenuti i ulogu „Salone“ u etnografskom smislu, KUD ima preko stotinu kompleta narodnih nošnji iz svih krajeva od kojih su neki originalni stari više od jednog stoljeća.

KUD Salona broji šesnaest koreografija odnosno plesova koji se izvode. Tu spadaju Stari splitski plesovi, Ero s onoga svijeta, Ražanačko kolo, Banatsko nadigravanje, Plesovi otoka Hvara, Vrličko kolo, Plesovi otoka Korčule, Plesovi staroga Trogira, Bunjevački plesovi, Trogirski šotić, Trogirska kvadrilja, Ej grišće plandovišće – Slavonija, Splitska kvadrilja, Jedna mala rožica – Međimurje, Valpovačko kolo i Kapetanski bal.

Važna manifestacija koju je KUD Salona prvi put samostalno organizirao 1983. godine pod nazivom Solinske ljetne priredbe održava se i danas pod nazivom Solinsko kulturno ljetno gdje se KUD Salona predstavlja sa svojim plesovima u Solinskoj Gradini. Uz ovu manifestaciju KUD Salona samostalno organizira još dvije manifestacije u Solinu, a to su Božićni koncert u Domu kulture Zvonimir te Završni koncert dječjih skupina u Gradini. Navedene manifestacije održavaju se iz godine u godinu, ali to nije sve gdje društvo pokazuje svoj trud. Društvo sudjeluje na mnogim drugim manifestacijama kao gošća primjerice manifestacije u Muću, Ogorju, Kaštelima, Šolti, Splitu i na manifestaciji „Oklen si dite“ o kojoj će se kasnije govoriti.

Dugogodišnji rad KUD-a Salona nagrađivan je raznim nagradama i priznanjima osvojenim u Hrvatskoj i u inozemstvu na međunarodnim folklornim festivalima i manifestacijama. Tri nagrade koje je društvo osvojilo u Hrvatskoj su: Godišnja nagrada Grada Splita 1978., Kolektivna nagrada Grada Solina 2004. te Skupna nagrada Splitsko-dalmatinske županije za doprinos kulturnom i umjetničkom razvoju iz 2013.

Do danas KUD Salona broji veliki broj nastupa u Hrvatskoj i u inozemstvu. Posljednja turneja folklornog ansambla je bila natjecateljska te je održana u Turskoj gdje je KUD Salona prikazao svoj trud i rad. Natjecanje se održalo u gradu Bursi te je trajalo 10-ak dana. Društvo se predstavilo s Vrličkim kolom (nijemo kolo), Bunjevačkim plesovima, Plesovima otoka Korčule te Starim Splitskim plesovima. Također društvo je predstavljalo Hrvatsku tradicionalnim jelima odnosno pripremom tradicionalnog jela od strane članova KUD-a Salona. Pri dolasku u Bursu društvo je dva dana provelo u gradu Yalova na festivalu gdje se natjecalo s Plesovima otoka Korčule te predstavljanjem dijela (koraka i skokova) Vrličkog kola.

KUD Salona ima dvije dječje grupe i dječji ansambl, kako je već navedeno, te s djecom rade stariji članovi KUD-a koji su završili tečaj za dječji folklor. Stariji plesači i voditelj pomažu mlađima usvojiti određene plesove. S mlađom i starijom dječjom grupom rade dvije odgojiteljice koje su i plesačice KUD-a Salona te se pridržavaju određenih pedagoških načela, poštuju individualnost svakog djeteta, njihove sposobnosti i mogućnosti te dobnu primjerenost.

4.1. Plesne sekcije KUD-a Salona

1. Folklorni ansambl

Folklorni ili prvi ansambl KUD-a Salona broji 30-ak članova u rasponu godina od 14 do 40. Članom prvog ansambla se većinom postaje prelaskom u srednju školu dok su plesači do tada članovi dječjeg ansambla. Postoje iznimke ovisno o sposobnostima i kompetencijama pojedinca, tako trenutno u prvom ansamblu pleše dječak osmog razreda koji je član prvog ansambla od prošle godine. Kriteriji za prelazak u prvi ansambl su plesne, vokalne i ritmičke sposobnosti pojedinca. Obaveze članova prvog ansambla su plesne probe dva puta tjedno te

pjevne probe jedan put tjedno. U prvom ansamblu članovi se zadržavaju dugo te nakon prvog ansambla imaju priliku prijeći u veteransku grupu. Veteranska grupa razlikuje se od prvog ansambla po godinama plesača, ne trebaju biti redoviti na probama već dolaze kako mogu i žele te im je najvažnije zajedničko druženje i održavanje kontakta. Članovi prvog ansambla i veteranske grupe izvode sve navedene koreografije (plesove) koje KUD Salona posjeduje. Članovi prvog ansambla i veteranske grupe nastupaju u raznim nošnjama koje KUD Salona ima. Svaki ples (koreografija) ima drugačiju nošnju koja pripada određenoj plesnoj zoni i mjestu odakle ples potječe.

2. Dječji ansambl

Dječji ansambl broji 20-ak djece u dobi od 12 do 14 godina. Voditeljica dječjeg ansambla je starija plesačica folklornog ansambla te ona prenosi znanja djeci. Kada djeca postanu članovi dječjeg ansambla počinju učiti plesove koje plešu članovi prvog ansambla. Nadalje djeca povremeno imaju pjevne probe kako bi naučila pjesme za određene plesove. Dječji ansambl ima dvije plesne probe tjedno u trajanju od jednog sata. Članovi dječjeg ansambla pretežito koriste nošnje koje koristi prvi ansambl za svoje nastupe. Završetkom plesne godine djeca koja kreću u srednju školu prestaju biti članovi dječjeg ansambla. U deveti mjesec djeca imaju testiranja vokalnih, ritmičkih i plesnih sposobnosti. Prema navedenim kriterijima voditelj prvog ansambla odlučuje tko prelazi u prvi ansambl i tko će sudjelovati na nastupima i natjecanjima.

3. Starija dječja grupa

Starija dječja grupa ima 18 članova u dobi od 10 do 12 godina. Voditeljica starije dječje grupe je autorica ovog diplomskog rada koja je odgojiteljica i član prvog ansambla KUD-a Salona. Starija dječja grupa za razliku od dječjeg ansambla pleše dijelove koreografija prvog ansambla prilagođene uzrastu djece te plešu poneke dječje brojalice, igre s pjevanjem i dječje plesove. Najčešće djeca plešu prilagođene verzije Splitskog plesa, Ražanačkog kola i Bunjevačkih plesova. Probe imaju dva puta tjedno u trajanju od sat vremena. Djevojčice članice starije dječje grupe koriste bijele nošnje (haljine) s dodatcima ili bijele košulje i modre haljine ovisno o plesnoj zoni. Dječaci koriste bijele hlače i bijele košulje ili crne hlače, bijele košulje, pojas i crni sako. Nakon završenog šestog razreda djeca prelaze u dječji ansambl.

Slika 5: PRIKAZ NOŠNJE STARIJE DJEČJE GRUPE KUD-A SALONA

Preuzeto: Osobni arhiv

Primjer dječje igre s pjevanjem za stariju dječju grupu KUD-a Salona

Sad ću pjevat (Divoševci, Slavonija)

Sad ću pjevat, sad ću pjevat
Što istina nije,
Guska vodu, guska vodu
Iz rešeta pije.

Krmača se, krmača se
Na slamu popela.
I sa sobom, i sa sobom
Piliće povela.

Pilići su, pilići su
Krmaču sisali,
A praščići, a praščići
S kvočkom čeprkali.

Seko biži, seko biži
Da te ne uvati
Mene nitko, mene nitko
Neće lašcem zvati.

Za početak pripreme koreografije djeca se uhvate u kolo. Uhvate se međusobno rukama križno naprijed, lijevom rukom ispod desne te pjevajući šetaju u smjeru kazaljke na satu. Kada

im dosadi, dvoje djece razdvoji kolo i zatim prvo dijete s lijeve strane povede ostalu djecu u zmijoliko kretanje (Knežević, 2012).

4. Mlađa dječja grupa

Mlađa dječja grupa broji 20-ak djece u dobi od 7 do 10 godina. Voditeljica mlađe dječje grupe je odgojiteljica i članica prvog ansambla KUD-a Salona. Mlađa dječja skupina pleše tradicionalne dječje brojalice i igre s pjevanjem najčešće preuzete od Gorana Kneževića. Prije nego djeca započnu s pripremama brojalica ili igara s pjevanjem usvajaju osnovne elemente i forme koje se pojavljuju u folklornim plesovima. To su krug, linija, šetanje, držanje tijela, vlakici i slično uz glazbenu pratnju. S djecom se također razgovara o pojmu folklor te im se na njima primjeren način objašnjava kako je sve to prije izgledalo i da mi pa i oni zajedno čuvamo našu tradiciju i baštinu. Pokazuju im se i tradicionalne nošnje i obuća kako bi još bolje doživjeli „tadašnji“ život. Djeca probe imaju dva puta tjedno u trajanju od sat vremena. Djevojčice mlađe grupe najčešće nose bijele haljinice s dodatcima i crvenim vrpcama na pletenicama, a dječaci bijele hlače i bijele košulje ili crne hlače, bijele košulje i crne prsluke. Nakon završenog četvrtog razreda ili ponekad u četvrtom razredu djeca prelaze u stariju dječju grupu.

Slika 6: PRIKAZ NOŠNJE MLAĐE DJEČJE GRUPE KUD-A SALONA

Preuzeto: Osobni arhiv

Primjer dječje igre s pjevanjem za mladu dječju grupu KUD-a Salona

Imote li čo šoldat (Vrbanj, otok Hvar, Dalmacija)

Imote li čo šoldat?	Jednu storu kogomu?
Imote li, cinguli, ronguli, Čo šoldat, čo šoldat?	Jednu storu, cinguli, ranguli, Kogomu, kogomu?
Jednu teću i bronzin?	Koliko će to koštat?
Jednu teću, cinguli, ranguli, I bronzin, i bronzin?	Koliko će, cinguli, ranguli, To koštat, to koštat?
Jedon stori bruštulin?	Dvo-tri šolda i šoldin!
Jedon stori, cinguli, ranguli, Bruštulin, bruštulin?	Dvo-tri šolda, cinguli, ranguli, I šoldin, i šoldin!
Jedon stori mažinin?	Ma ča ste skupi, šjor Martin!
Jedon stori, cinguli, ranguli, Mažanin, mažanin?	Ča ste skupi, cinguli, ranguli, Šjor Martin, Šjor Martin!

Prije početka uvježbavanja koreografije djeca i voditelji se dogovore tko će glumiti „Šjor Martina“. Ostala djeca se uhvate u kolo spuštenih ruku i koračaju u smjeru kazaljke na satu. Unutar kola se nalazi „šjor Martin“ te on otpjeva prvu kiticu. Nakon toga djeca se prestanu držati za ruke i uz koračanje rukama oponašaju odnosno imitiraju u skladu s tekstem pjesme. U kitici „Koliko će to koštat“ djeca se okreću prema „Šjor Martinu“ koji se nalazi u sredini kola te im odgovara „Dvo-tri šolda i šoldin“. Zatim djeca odgovaraju zadnjom kiticom te završavaju igru (Knežević, 2012).

Sve dječje skupine iz godine u godinu sudjeluju na manifestaciji „Kaštel mali“ (županijska smotra dječjeg folklor). Dječje skupine su u 2023./24. godini sudjelovale na svečanom koncertu za 80. godina KUD-a Salona, Božićnom nastupu u „Mall of Split“, Božićnom nastupu u Gradini te je starija dječja grupa gostovala na nogometnom turniru „Rat vratara“. Svake godine u šestom mjesecu djeca imaju svoj završni koncert za proteklu plesnu godinu. Ove

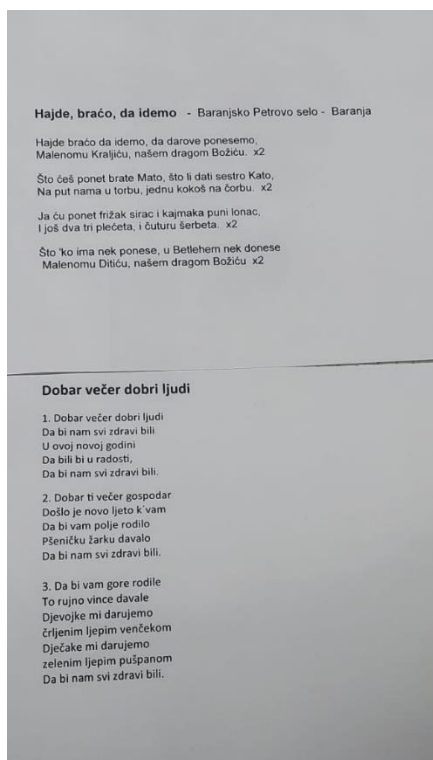
godine kao gošća je sudjelovala dječja grupa KUD-a Putalj iz Kaštel Sućurca. Uz dječje plesne skupine sudjelovale su i druge skupine KUD-a Salona, a to su: Dječja klapa, škola mandoline i škola gitare. Na završnom koncertu dječji ansambl se predstavio s Ražanačkim kolom i Međimurjem. Starija dječja grupa predstavila se s dijelom Starog Splitskog plesa i koreografijom „Zeleni Juraj“ koju su izvodili zajedno s mlađom dječjom grupom. Mlađa dječja grupa je uz navedenu koreografiju pripremila „Splet igara, pjesama i plesova iz Dalmacije“.

4.2. Svečani koncert povodom obilježavanja 80. godišnjice djelovanja KUD-a Salona

Cijelu proteklu 2023. godinu svi članovi KUD-a Salona od onih najmlađih do najstarijih vrijedno su se pripremali za svečani koncert povodom obilježavanja 80 godina KUD-a Salona. Svi članovi su bili prisutni na standardnih dvije do tri probe tjedno, dok su članovi folklornog ansambla provodili i više dana tjedno u prostorijama društva pripremajući se za svečani koncert. Uloženo je jako mnogo truda i rada svih članova posebice voditelja dječjih skupina, folklornog ansambla i veteranske grupe.

KUD Salona je za ovu svečanost pripremio dva nova plesa koja su premijerno izvedena na koncertu. Prvi ples je Valpovačko kolo te je za potrebe postavljanja koreografija u Solinu gostovao Zvonimir Kovačević iz Slavonije. Valpovačko kolo je izvodio folklorni ansambl odnosno tri para plesača. Drugi ples je Kapetanski bal kojeg je izvodila veteranska grupa. Uz premijerno izvedene plesove članovi folklornog ansambla i veteranske grupe su pripremili: Plesove Međimurja, Vrličko kolo, Bunjevačke plesove, Plesove otoka Korčule, Stare Splitske plesove i Plesove Slavonije.

Dječji ansambl pripremio je Plesove otoka Hvara te su starija i mlađa dječja skupina pripremile više božićnih igara s pjevanjem, brojalica i plesova. Ženska folklorna vokalna skupina i Ženska klapa KUD-a Salona pripremile su razne pjesme primjerice Grad se bijeli, Zorja je zorja i Sinoć kad sam robu prala. Mandolinsko- tamburaški orkestar bio je glazbena pratnja za sve navedene plesove i neke od pjesama koje su izvedene. Svi članovi odnosno sve sekcije su zajedno na početku i na kraju koncerta otpjevale po jednu pjesmu, a te pjesme su Dobar večer dobri ljudi i Hajde, braćo, da idemo. Svečani koncert se održao 15.12.2023. u sportskoj dvorani „Bilankuša“ te je trajao preko dva sata.

Slika 7: SVEČANI KONCERT

Slika 8: ZAJEDNIČKE PJESME SVEČANOG KONCERTA

Preuzeto: Facebook profil KUD-a Salona

Preuzeto: Arhiva KUD-a Salona

Slika 9: BUNJEVAČKI PLESOVI

Preuzeto: Facebook profil KUD-a Salona

Slika 10: MLADA I STARIJA DJEČJA SKUPINA

Preuzeto: Facebook profil KUD-a Salona

Slika 11: VALPOVAČKO KOLO

Preuzeto: Facebook profil KUD-a Salona

Slika 12: VRLIČKO KOLO

Preuzeto: Facebook profil KUD-a Salona

Slika 13: KAPETANSKI BAL

Preuzeto: Facebook profil KUD-a Salona

5. Struktura folklornog plesa

Odgajno-obrazovni cilj strukture plesa je u estetskoj kulturi pokreta djece. Primjerice poticanje lijepog držanja, izražajnosti-emocionalnosti u pokretu, orijentacije u pokretu, glazbene izražajnosti, slobode kreativnosti pokreta i glazbe te osjećaja odnosa tona i pokreta (Bogdanić, 2019).

Knežević (2005) prikazuje strukturu folklornog plesa koja se sastoji od:

- koraka
- plesnog pokreta
- plesne figure
- prostorne figure
- prostornog rasporeda
- plesne crte
- izvođačke formacije
- izvođačkog stava
- plesnog prihvata i rukohvata.

5.1. Korak

Definicija koraka kazuje da je to prijenos težine tijela s jedne noge na drugu (Knežević, 2005). Plesni koraci dijele se na hodajuće, poskočne, skočne i trčeće. Grupni folklorni plesovi imaju korake brojevno određene na dva, četiri ili osam jer jedino tako mogu biti izvedeni plesno. Plesni koraci, osim brojanja, imaju i druge važnosti poput: visine, dužine, smjera, tempa i ritmičke strukture plesnog koraka.

5.2. Plesni pokret

Plesni pokret Knežević (2005) definira kao geste ruku, nogu, tijela i glave, na kojem težište nije. Plesni pokret događa se spontano te je promjenjiv, ovisno o trenutnom raspoloženju, osobnosti i inspiraciji samog plesača. U trenutku kada su noge odvojene od poda, također nastaje plesni pokret.

5.3. Plesna figura

Plesna figura definirana je kao određen broj koraka zaokružen u skladnu plesnu cjelinu. Folklorni ples može sadržavati jednu ili više plesnih struktura (Knežević, 2005).

5.4. Prostorna figura

Prostorna figura je raspored plesača koji je ravnomjeran, najčešće po zamišljenoj kružnici. Plesači se neprekidno drže za ruke, ramena ili pojaseve (Knežević, 2005).

5.5. Prostorni raspored

Prostorni raspored je raspored plesača ravnomjerno i statično po zamišljenoj kružnici, plesnoj crti i plesnim figurama (Knežević, 2005). Primjerice, dva kola jedno unutar drugog.

5.6. Plesna crta

Ravnomjeran raspored plesača po zamišljenoj ravnoj liniji, polukrugu ili određenoj krivulji (Knežević, 2005).

5.7. Izvođačka formacija

Izvođačka formacija je razmještaj plesača u parove, trojke ili četvorke koji međusobno plešu odnosno nalaze se u plesnom rukohvatu ili prihvatu uz kretanju (Knežević, 2005).

5.8. Izvođački stav

Izvođački stav predstavlja skupinu plesača koji izvode ples. Tu sudjeluju plesači prema spolu, bračnom statusu, dobi i broju koji je ograničen ili neograničen (Knežević, 2005).

5.9. Plesni prihvati i rukohvat

Plesni prihvat definira se prihvatom plesnog partnera jednom ili dvjema rukama za tijelo (Knežević, 2005). Ovakav način držanja upotrebljava se isključivo u plesnim parovima.

Rukohvat se definira kao međusobno držanje plesača za ruke (Knežević, 2005). Najčešće se upotrebljava u zatvorenim ili poluotvorenim formacijama.

6. Folklor djece predškolske dobi

Za djecu predškolske dobi ples je jedna od najprimjerenijih aktivnosti pomoću koje djeca razvijaju brojne sposobnosti poput osjećaja za ritam i pokret, ljepotu izvođenja pokreta i slično. Važno je još naglasiti i razvoj bazičnih motoričkih sposobnosti pomoću plesa, a to su: fleksibilnost, snaga, ravnoteža, brzina i koordinacija. Kako bi plesni sadržaj ostvario nabrojane zadaće, bitno je pridržavati se metodičkih načela, poticati individualizaciju te poštovati dobnu i psihofizičku sposobnost skupine (Horvatin-Fučkar, Tkalčić i Jerković, 2004).

U predškolskoj dobi opće tjelesne i zdravstvene zadaće odnose se na djetetovo zadovoljavanje potrebe za igrom, stvaranje okruženja za primjeren rast i razvoj, razvijanje suradničkih odnosa među djecom, osjećaj sigurnosti, zadovoljstva i slobode te usvajanje navika koje će potaknuti dijete na zdrav život i brigu o vlastitom zdravlju (Findak, 1995).

Djeca u narodnoj tradiciji nisu plesala plesove za odrasle jer su im bili komplicirani i nerazumljivi. Pri radu s djecom predškolske dobi treba se pridržavati metodičkih načela. Djecu se pripremi za savladavanje određenog tipa narodnog plesa, prilagodi se plesna građa poštujući načela primjerenosti psihofizičkim sposobnostima skupine, poštuje se načelo sustavnosti i postupnosti pri savladavanju određenih plesnih elemenata (Mikulić i sur. 2007).

Dječje tradicijsko stvaralaštvo je važno za elemente predajne kulture, prenosilo se s koljena na koljeno te su se tako očuvali mnogi stari običaji. U prošlosti djeca su odgajana u duhu vjere, običaja i osobitosti određenog kraja igrajući se i pjevajući. Djeca su putem tradicijskih pjesama, plesa i igara razvijala svoje individualnosti i sklonosti u određenom vremenu i sredini u kojoj su živjela (Knežević, 2002).

Pri odabiru pjesama, plesa i igara za dijete odnosno dječju skupinu bitno je paziti na primjerenost i autentičnost građe što će kod djece izazvati pozornost, spontanost i imaginaciju.

Djetetov uzrast i sposobnosti glavni su kriterij pri odabiru, stoga kako je već naglašeno nije poželjno dijete poticati na „folklor za odrasle“ zbog neprimjerenosti prosječnim dječjim psihofizičkim i motoričkim sposobnostima (Knežević, 2002).

Stil, pokret i ritam jasno su određeni u folklornim plesovima što djeci većinom ne odgovara zbog njihove sklonosti improvizaciji. Djeca bi na raznim proslavama i svadbama oponašala odrasle primjerice plešući kolo dalje od odraslih. Načini i pokreti djece bili su različiti od stilskih i plesnih pokreta, ali djeca su uživala, veselo skakutala i okretala se jedinstvenim dječjim načinom (Knežević, 2002).

U mlađoj predškolskoj dobi s djecom se počinju učiti brojalice, pomoću kojih razvijaju osjećaj za ritam. Slijede igre s pjevanjem te se nakon toga s djecom polako prelazi na plesne strukture od jednostavnijih ka modificiranijima.

Brojalice djeci pružaju mogućnost oblikovanja i realizacije njihove mašte i muzikalnosti. U brojalicama se radi o muzici ritma i muzici metrike. Dječje igre s pjevanjem za razliku od brojalica primjerenije su starijoj djeci predškolske dobi te na zanimljiv način razvijaju dječje stvaralaštvo uz složenije izvorne sadržaje i strukture.

6.1. Brojalice

Dječje brojalice od 19. stoljeća do danas imaju zanimljiv razvoj i promjenu što je svojstveno folkloru koji se prenosi s koljena na koljeno, širi u razne krajeve svijeta, nadograđuje i mijenja (Gospodnetić, 2015).

Djeca koriste brojalicu u svakodnevnim situacijama, a najčešće prije same igre skrivača, lovice i sl. „Brojalica je vrsta ritmičnog govora koju stvaraju sama djeca i služi im za razbrojavanje (izbrojavanje, prebrojavanje, brojanje)“ (Gospodnetić, 2015, str. 103). Nju ubrajamo u vrstu glazbe iako nema svoju melodiju i harmoniju, ali zato ima sve ostale glazbene elemente. Djeca brojalicu ne izgovaraju na jednom tonu, već prirodnim dizanjem i spuštanjem glasa. Nekada početak brojalice izgovaraju na jednom tonu, ali nakon pola brojalice počinju dizati i spuštati glas.

Većina brojalice prenosila se s koljena na koljeno odnosno stariji su ih kazivali mlađima. Zapisane su u dvočetvrtinskoj mjeri gdje nije jako izražena metroritamska vrijednost zbog samog dječjeg stvaralaštva odnosno vrijednosti autentične metrike i ritma (Knežević, 2002). Brojalice su najčistije poetsko i muzičko stvaralaštvo djeteta (Bašić, 1958, prema Knežević, 2002). Zbog slobode djeteta da se služi iracionalnim riječima i slogovima, brojalice je najbolja za oblikovanje i provedbu djetetove fantazije i htijenja muzikalne naravi. Smisao same brojalice nije u prebrojavanju igrača već u određivanju jednoga te samom sudjelovanju (Knežević, 2002).

Specifično u brojatici je sam njezin kraj koji je djeci jako bitan jer se njime većinom izabire neka osoba. Djeca tada zadnji slog naglase i ubrzaju samu brojalicu, također zadnja riječ kod djece izaziva napetost jer ima određenu moć u odabiranju jedne osobe „sudbinom”.

Tekst brojalice ne smijemo mijenjati, također postoji i više varijanti iste brojalice te se moramo odlučiti samo za jednu i nje se držati. Brojalice je najbolje prepustiti djeci da ih sama izvedu prema svojem osjećaju za vrijednost metra i ritma.

The image shows two examples of musical notation for a rhyme. The left example shows the first two lines of the rhyme with notes and lyrics: E - ni be - ni, be - ni - či - ca, bu - di Bo - gu zde - li či - ca. The right example shows the last two lines of the rhyme with notes and lyrics: A - lac pa - lac, na - vi - jač, di fraj, dič. The lyrics are: Eni beni, beničica, budi Bogu zdeličica. Alac palac, navijač, di fraj, dič!

Slika 14: ENI BENI (Donja Lomnica, Turopolje)

Preuzeto: Knežević, 2002.

Slika 15: INĐULI, BINĐULI (Pirovac, Dalmacija)

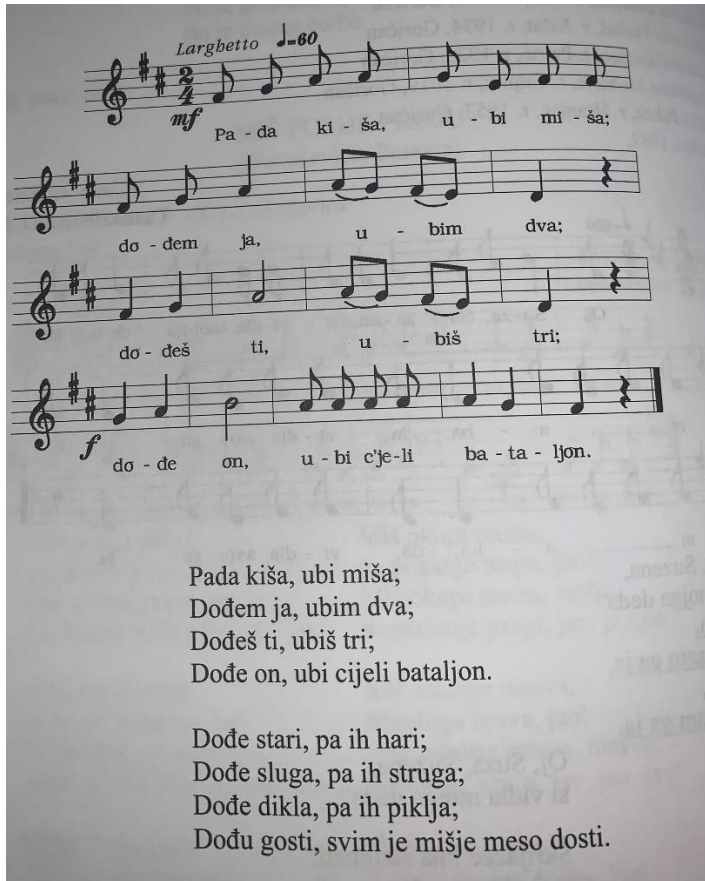
Preuzeto: Knežević, 2002.

6.2. Dječje pjesme

Mnogo dječjih pjesama prikazuje djetetovo shvaćanje zbilje koje je posebno i nema logike već prevladavaju mašta i improvizacija. Dijete ima stvaralačku energiju te zbilji prilazi bez ograničenja i predrasuda (Knežević, 2002).

Djeca su pjevala o okolini koja ih okružuje, primjerice o prirodi, ljudima, domaćim i šumskim životinjama i određenim pojavama. Analizom dječjih tekstova uvidamo dječju naivnost i spontanost. Živahna i vedra atmosfera opis su dječje narodne pjesme popraćene jednostavnim ritmičko-melodijskim vrijednostima. Dječje narodne pjesme stvarane su od strane djece i od strane odraslih te su prenošene usmenom predajom (Knežević, 2002).

Pri obradi dječjih pjesama s djecom moramo obratiti pozornost na tonalitet, neke dječje pjesme pisane su u višim tonalitetima koji nisu prihvatljivi dječjim mogućnostima glasa pa ih je potrebno sniziti.

Larghetto $\text{♩} = 60$
mf Pa - da ki - ša, u - bi mi - ša;
do - dem ja, u - bim dva;
do - deš ti, u - biš tri;
f do - de on, u - bi c'je-li ba - ta - ljon.

Pada kiša, ubi miša;
Dođem ja, ubim dva;
Dođeš ti, ubiš tri;
Dođe on, ubi cijeli bataljon.

Dođe stari, pa ih hari;
Dođe sluga, pa ih struga;
Dođe dikla, pa ih piklja;
Dođu gosti, svim je mišje meso dosti.

Slika 16: PADA KIŠA UBI MIŠA(Karlovac)

Preuzeto: Knežević, 2002.

6.3. Dječje igre s pjevanjem

Dječje igre s pjevanjem oblik su stvaralaštva koji je zanimljiv, raznovrstan i brojan te su zbog svoje složenije strukture i sadržaja češće privlačile pažnju malo starije djece. U prošlosti su muška i ženska djeca odgajana različito pa su igre s pjevanjem tada bile namijenjene djevojčicama (Knežević, 2002). U sadašnjosti je veća zainteresiranost djevojčica nego dječaka, ali i dječaci se koriste igrama s pjevanjem. Igralo se obično kada bi se skupilo više djece na jednom mjestu, primjerice poslije škole, na pašnjacima i za blagdane.

Svi sudionici morali su se pridržavati pravila i sadržaja igre te istodobno izražavati pjesmom i pokretom na određenom prostoru. Djeca su u skupnim igrama trebala pratiti ritam pjesme i sadržaj igre što im jednim dijelom nije omogućavalo individualnost već ih je poticalo na jednakost. Igre imitacijskog karaktera kod manje djece poticale su pojedinačno i grupno stvaralaštvo koje se iskazivalo najčešće pokretom i različitim pretvorbama (Knežević, 2002).

Dječje igre s pjevanjem obuhvaćaju npr. igre biranja, oponašanja, pogađanja, pokreta i različitih improvizacija. Djeca su učila igre te se u slobodno vrijeme služila njima, pa su ih tako prilagodila svojim govornim i glazbenim značajkama svog kraja. U današnje vrijeme zato postoje slične odnosno iste igre s različitim govornim i melodijskim varijantama (Knežević, 2002).

Šifra: G. Kneže
Transkribirao: D. Va

$\text{♩} = 104$

Čo-ro, čo-ro, slu-šaj sa-da ka-ko pje-va na-ša mla-da.

Hajd' po-go-di ko je to, pa ćeš i - ci na mje-sto.

Čoro, čoro, slušaj sada
kako pjeva naša mlada.
Hajd' pogodi ko je to,
pa ćeš ići na mjesto.
Hajd' pogodi ko je to,
pa ćeš ići na mjesto.

Slika 17: ČORO, ČORO (Martinska Ves, Posavina)

Preuzeto: Knežević, 2002.

U igri može sudjelovati neograničen broj djece te se izabere jedno dijete koje će biti „čoro“. Djeca se među sobom dogovore tko će to biti te ostali naprave krug te „čori“ povezom ili maramicom prekriju oči i stave ga u sredinu kruga. Kada pjesma završi „čoro“ ide od jednog do drugog djeteta te pokušava pogoditi tko je to dodirujući drugo dijete po glavi i tijelu. Ako prepozna tko je, mijenjaju mjesta, a ako ne igra se nastavlja dalje.

Snimio: G. Knežević
Transkribirao: D. Varga

J-108

I - de ma - ca o - ko te - be, pa - zi da te ne o - gre - be,
 ču - vaj, mi - jo, rep, da ne bu - deš slijep.
 A - ko bu - deš slijep, ot - past će - ti rep.
 Ča - u - ši, Ča - u - ši, al' će ne - ko za u - ši.
 Ide maca oko tebe, pazi da te ne ogrebe,
 Čuvaj, mijo, rep, da ne budeš slijep.
 Ako budeš slijep, otpast će ti rep.
 Čauši, čauši, al' će neko za uši.
 čauši, čauši, al' će neko za uši.

Slika 18: IDE MACA OKO TEBE (Garčin, Slavonija)

Preuzeto: Knežević, 2002.

U ovoj igri također može sudjelovati neograničen broj djece. Djeca odrede tko će čučati u sredini kao „mućak“, a tko će obilaziti po krugu i držati maramicu u ruci. Ostala djeca okrenu se prema sredini kruga, čučnu i pjevaju. Oko kruga prolazi dijete s maramicom te djecu usput povuče za uši, a iza jednog djeteta ostavlja maramicu. To dijete treba opaziti maramicu, a ako je ne opazi dok on obiđe cijeli krug, digne maramicu i njom dira dijete po nosu te pjeva „muć, muć,..“. Djeca moraju pipati iza svojih leđa da bi vidjela je li maramica iza njih, jer ako jest moraju odmah trčati po krugu za njim i ako ne stignu na svoje mjesto, mijenjaju mjesto s „mućkom“, a dijete koje je nosilo maramicu nastavlja dalje. Ako dijete na vrijeme otkrije maramicu i stigne na svoje mjesto, nastavlja igru šetajući s maramicom, a „mućak“ čučne na njegovo mjesto. Dijete koje je nosilo maramicu postaje „mućak“ i sjedne u sredinu kruga.

7. Dječja folklorna manifestacija „Oklen si dite“

Manifestacija „Oklen si dite“ održava se svake godine od 2008. godine u Solinu u Domu kulture Zvonimir. Organizira je dječji vrtić „Cvrčak“ te im se kao gosti često pridruže članovi KUD-a Salona. Na manifestaciji sudjeluju mnoga djeca solinskih vrtića koja se predstavljaju

tradicionalnim brojalicama, recitacijama i igrama s pjevanjem najčešće preuzetim od Gorana Kneževića.

Manifestacija je potaknuta velikim interesom djece i roditelja za folklor u Solinu, preciznije u dječjem vrtiću „Škrinjica“ 2007. godine. U dječjem vrtiću „Škrinjica“ osnovan je kraći odgojno-obrazovni program za djecu predškolske dobi- folklorna igraonica „Cinguli, ranguli“ (Vukšić, 2021). Folklorna igraonica organizirana je za djecu u dobi od 3 do 6 godina koja imaju interes za folklor. Odgojiteljica Maja Matas koja je bila članica KUD-a Salona primijetila je kvalitetu i uspjeh u ovakvom načinu rada te odlučila potaknuti i ostale odgojitelje dječjeg vrtića „Cvrčak“ na sudjelovanje i organiziranje manifestacije (Restović, 2023). Program manifestacije ostvaruje se putem igre, pjesme i pokreta koji približavaju djeci folklorno stvaralaštvo njihovog zavičaja i drugih dijelova domovine. Tijekom 2015. godine, nakon smrti Maje Matas, manifestacija je promijenila ime u spomen na nju te se danas zove „Oklen si dite?- Maja Matas.

Osnovno načelo rada koje se primjenjuje u folklornoj igraonici je cjelovit razvoj djeteta – humanistički razvojni pristup. Dijete je u središtu procesa odnosno prate se djetetove potrebe, mogućnosti i interesi, a ne isključivo sadržaj. Djeca znanja usvajaju putem projekta, plesa i pjesmi. Najčešće sadržaje ovog programa usvajaju putem istraživanja, isprobavanja, imitativne igre, učenjem putem modela te igrama uloga. Sadržaji se usvajaju postupno, prema potrebama i mogućnostima djece te se novi sadržaji nadograđuju na već poznate uz ponavljanja poznatih sadržaja.

Cilj je kod djece potaknuti razumijevanje vlastite kulture i tradicije te razviti pripadnost djeteta kulturi i tradiciji. Nadalje njegovati interes djeteta za etnološko nasljeđe kraja u kojem živi, njegove kompetencije poticati na daljnji razvoj i podržavati radoznalost za narodno stvaralaštvo i običaje. Poticati djecu na razne načine izražavanja i time doprinostiti cjelovitom razvoju djeteta. Cilj je i obogatiti odgojno-obrazovni proces rada u vrtiću.

Manifestacija je dobila ime po stihovima pjesme odgojiteljice Zvezdane Čagalj, a pjesma se zove „S kolina na kolino“.

S KOLINA NA KOLINO

A, OKLEN SI DITE?
SA DIDOVA KOLINA,
IZ BABINE PRIČE,
MATERINA SNA –
OTALEN SE NIČE!

MA, OKLEN SI DITE?
IZ BABINI' BORA,
IZ ŽUJAVE RUKE,
MATERINI' ZORA
I ČAĆINE MUKE!

A, DI ĆEŠ SAD DITE?
MISLIMA U PRIJA,
DILIMA U SUTRA,
S TEPLINOM U DUŠI
ČEKAT NOVA JUTRA.

A, ZA KOGA, DITE?
ZA BUDUĆNOST BIĆA
KOM' ĆU ŽIVOT DATI,
ZA NAJDRAŽE SVOJE
SVE ĆU SAČUVATI!

Slika 19- Prikaz plesova na manifestaciji „Oklen si dite“

Preuzeto s: <https://www.solin.hr/novosti/oklen-si-dite-vrticka-djeca-cuvari-zavicajnog-identiteta/>

8. Uloga odgojitelja

Prvenstveno uloga odgojitelja je prepoznati individualne potrebe djeteta te njegove mogućnosti i sposobnosti. Odgojitelj treba poznavati načine i organizaciju procesa učenja s djecom, treba moći procijeniti djetetove uspjehe te pronalaziti alternativne načine rada. Kompetentan odgojitelj je spreman na cjeloživotno istraživanje i učenje samostalno, s kolegama i s djecom. Odgojitelj djecu treba stalno promatrati te prepoznavati njihove interese i postupno bogatiti prostorno-materijalno okruženje koje će biti pogodno za cjelovit razvoj djeteta te omogućiti ostvarivanje dobrobiti djece.

Važno je naglasiti kako Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) u vrijednostima koje su stalni orijentir za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva navodi identitet. Identitet podrazumijeva izgradnju osobnog te kulturnog i nacionalnog identiteta djece koji se može poticati aktivnostima vezanim uz folklor odnosno tradiciju djetetova okruženja. O folkloru i folklornim plesovima predškolska djeca ne stječu znanja izravnim poučavanjem već odgojitelj prema interesima i potrebama djece organizira okruženje. Tako primjerice djeca znanja i iskustva o folkloru i folklornim plesovima mogu stjecati putem raznih aktivnosti: istraživačkim, likovnim, glazbenim, dramskim, plesnim, tjelesnim i drugim.

Uloga odgojitelja je integrirati odgojno-obrazovna područja pa u području folklornog plesa odgojitelj ima mogućnost integriranja zdravstvenog i tjelesnog područja s ostalim odgojno-obrazovnim područjima. Primjena tradicije odnosno folklornog plesa s djecom predškolske dobi primjer je integrirane interdisciplinarnе djelatnosti. Kroz posebnosti određenih krajeva igrom, plesom i pjesmom odgojitelj djecu obrazuje i odgaja u duhu i običajima tradicije i folklornih plesova (Mikulić i sur., 2007).

Tradicijskim igrama, plesovima, pjesmom i običajima dijete nesputano razvija svoje individualne sposobnosti. Pomoću plesa i pokreta dijete izražava svoje misli, osjećaje, emocije i razvija još mnoštvo sposobnosti poput: pamćenja, pozornosti, socijalnih kompetencija, tolerancije, dogovora, koordinacije, preciznosti i pokreta. Kako je već navedeno Knežević (2005) preporučuje svakom odgojitelju koji se bavi plesom u svojoj odgojnoj skupini da se pridržava određenih pedagoških načela, a to su: priprema djece za savladavanje određenog tipa plesnih elemenata, prilagodba plesne građe prosječnim psihofizičkim sposobnostima skupine, postupno uvježbavanje plesnih elemenata, estetsko oblikovanje pokreta tijela, izbjegavanje

drila i uniformiranja (ujednačavanje plesnih koraka i pokreta pretjeranim ponavljanjem), minimaliziranje imitacije i poticanje individualne plesne kreacije. Na ovakav način, uz prigodno vodstvo odgojitelja, djeca će biti opuštena, a ples će biti upotpunjen emocijama. Svakom djetetu treba se individualno pristupiti te mu omogućiti sudjelovanje bez obzira na njegove predispozicije.

Rezultati istraživanja autorica Bačlija Sušić i Fišer (2016) pokazali su kako djeca rane i predškolske dobi imaju velik interes i uključuju se u istraživanje zvukova tradicijskih instrumenata te se rado koriste njima. Putem tradicijskih instrumenata, brojalica, dječjih pjesmica i igra s pjevanjem kod djece se potiče razvoj emocija te emotivni doživljaj glazbe, stvaralačka mašta kao i kreativnost, sloboda i spontanost.

Djeca se u poticajnom okruženju, posebice do treće godine života, mnogo razvijaju te je aktivnost mozga u tom periodu dva puta veća za razliku od odraslih (Bačlija Sušić i Fišer, 2016). Zbog toga je uloga odgojitelja važna te treba djecu u što ranijoj dobi poticati glazbenim doživljajima kako bi se djeca osjećala mirno, sigurno, nesputano, radosno te kako bi razvijala maštu, kreativnost i sposobnosti. Poticanje kreativnosti kod djece je osnova za inovativno i inicijativno dijete, pa je uloga odgojno-obrazovnog procesa (vrtić-odgojitelj) poticati je raznim oblicima izražavanja i stvaranja (Bačlija Sušić i Fišer, 2016).

9. Dječje narodne nošnje

Originalne narodne nošnje i kvaliteta kostimografije utječu na ukupan dojam određene folklorne izvedbe. Scensko bogatstvo narodnih nošnji jako je teško prikazati zbog manjka stručnih osoba za izradu nošnji te nemogućnosti pronalaska originalnih nošnji (Knežević, 2002).

U nekim folklornim društvima djeca oblače nošnje odraslih, pa nastaje problem kada djeca ne mogu izvesti sve plesne pokrete te izgledaju nezgrapno (Knežević, 2002). Neka društva poput KUD-a Salona imaju originalne dječje nošnje primjerene raznim uzrastima djece i različitim plesovima te time omogućuju lakšu izradu i kvalitetniju scensku primjenu. U

prošlosti su djeca do sedme godine, bez obzira na spol i ovisno o imovinskom stanju roditelja nosila košuljice.

Ženske košuljice imale su čipku na donjem rubu, izvezene rukave i prsa ovisno o kraju u kojem je košuljica izrađena. Muške košuljice bile su bez ikakvih ukrasa, ponekad su imale čipku na donjem dijelu košulje ovisno o kraju (Knežević, 2002). Djeca su većinom tako odjevena provodila svoje dane bosa sve do polaska u školu, a nekad i duže. Kada bi dijete krenulo u školu dobilo bi novu odjeću za svakodnevne prilike i za svečane prilike. Odjeća za svakodnevne prilike, zbog potrebe čestog pranja, bila je vrlo skroman prikaz narodne nošnje određenog kraja. Svečana odjeća u nekim krajevima bila je identična nošnji odraslih, a u drugim krajevima odjeća je imala jednostavniji oblik i ukrasne motive primjerene djeci (jagodice, višnje, trešnje, cvijeće).

Slika 20: Prikaz muške dječje nošnje

Slika 21: Prikaz ženske dječje nošnje

Preuzeto s: <http://www.slavonski-rucni-rad.com/slavonski-rucni-rad/narodne-nosnje-tradicionalna-slavonska-odjeca/djecja-narodna-nosnja-komplet/>

Preuzeto s: <https://www.njuskalo.hr/stare-stvari/slavonska-djecja-narodna-nosnja-oglas-29439778>

Slika 22: Prikaz ženske dječje košuljice

Slika 23: Prikaz dječjih nošnji

Preuzeto s: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ufzg:146/preview>

Preuzeto s: <https://sib.net.hr/galerije/2771662/djecje-vinkovacke-jeseni-2021/?slika=5062684>

Slika 24: Primjer dječjih nošnji i frizura - KUD Salona

Preuzeto: Osobni arhiv

Bake i majke su jako puno pažnje posvećivale frizurama djevojčica. Djevojčica nije smjela izići iz kuće, a da nije lijepo obučena i počešljana. Tip frizure i način češljanja djevojčica razlikovao se ovisno o područjima, ali svakodnevna frizura u većine bila je više-manje ista (Knežević, 2002). Djevojčice su imale spletenu jednu ili dvije pletenice spuštene niz leđa ili podignute u punđu. Kosa iznad čela im je uvijek bila začešljana unatrag i podijeljena na sredini.

Slika 25: Dječje pletenice

Slika 26: Dječja frizura začešljana lakom

Preuzeto s: https://issuu.com/muzejmoslavine/docs/tradicijske_frizure_hrvatske_1

Preuzeto: Knežević, 2002.

U vrijeme blagdana ili neke svečane prilike frizurama djevojčica pridavalo se još više pažnje. Nekada bi im kosa bila spletena kao u odraslih djevojaka, ukrašena cvijećem i raznobojnim trakama. Djevojčice su rijetko pokrivale glavu maramama, a tada bi vezale maramu ispod brade ili iza glave.

10. Plesna tradicija djece

Narodni običaji duhovno su i materijalno bogatstvo svakog naroda. Iz godine u godinu obilježeni su plesom. Djeca i dalje igraju bitnu ulogu u narodnim običajima koji su u većini slučajeva napušteni od strane odraslih. Običaji žive u dječjoj igri, plesu i dječjem životu što nije čudno jer su djeca veselo i ushićeno dočekivala blagdane. Mnogi blagdani djeci su bili dragi te su poticali maštu i stvaralaštvo djece na izvorne i vrijedne tvorevine, koje su tijekom vremena, postale dio predajne kulture (Knežević, 2002).

Djeca su bila uzbuđena i veselila se blagdanima zbog plesa, recitacija i pjevanja koji su u njima budili maštu i poticali stvaralaštvo. U selima su se djeca najčešće zaustavljala ispred kuća te pokretima, govorom i pjesmom uveseljavali sam blagdan i prenosila tradiciju lokalnom predajom (Mikulić i sur., 2007). Djeca su imala i određena nepisana pravila za oblačenje, način pjevanja, opremu, način izvođenja obreda zbog tradicijskih vjerovanja starijih ljudi. Svako selo bilo je ponosno i veselo te bi darivali djecu kada bi bila obučena u autentično domaće ruho i izvodila određene stare običaje (Mikulić i sur., 2007). U nekim mjestima ovakvi običaji se i dalje njeguju, ali puno manje nego u prošlosti.

Većina Hrvata priklonjena je vjerskim vrednotama i njegovanju vlastitog identiteta, kako u prošlosti tako i danas. To je očuvalo lijepe običaje Hrvatske, ali oni se razlikuju ovisno o području, čak i od sela do sela. Istaknut ću neke od blagdana i datuma koji se ponavljaju iz godine u godinu te su duboko ukorijenjeni u narodnoj tradiciji.

10.1. SVETI NIKOLA (6. prosinca)

Utjecajem zapadne civilizacije blagdan svetog Nikole pojavio se jako kasno u narodnoj tradiciji Hrvatske, gledano s etnološke strane (Knežević, 2002). Blagdan se nije jednako proširio i ukorijenio po cijeloj Hrvatskoj. Bio je popularan u središnjoj Hrvatskoj, a u Dalmaciji i Slavoniji nije bio poznat jer su oni imali blagdan svete Lucije.

Dječji dan bio je 6. prosinca, a sveti Nikola najdraži svetac djeci. Djeca su ga svake godine nestrpljivo čekala, vjerovala mu i očekivala njegov dolazak. Sva djeca su prije spavanja

čistila svoje čizmice te ih stavljala na prozor u nadi da će sveti Nikola doći i donijeti im darove. Roditelji su djeci stavljali darove u čizmice te su obavezno stavljali i šibu.

U seoskim sredinama najčešće su se održavali narodni običaji, dvoje ljudi iz sela obuču se u sv. Nikolu i Krampusa te odlaze do kuća gdje ima male djece u dogovoru s njihovim roditeljima. Sveti Nikola bi djeci postavljao pitanja npr. znaju li moliti Očenaš, idu li u crkvu, slušaju li roditelje i slično. Krampus bi nekada znao uskočiti u razgovor i pokušao ukrasti djecu, ali sv. Nikola bi ga uvijek zaustavio svojim pogledom. Kada bi bio zadovoljan odgovorima djece, sv. Nikola bi im dao darove u čemu se vidi pedagoška nota koja se provlačila čak i kroz blagdane.

Djeca i roditelji išli su u crkvu na blagdan sv. Nikole te bi se lik sv. Nikole pojavio u crkvi obučen u biskupsku odoru sa štapom u ruci i uz obaveznu pratnju Krampusa. Nakon prigodne pripovjedi i pjevanja djeci bi podijelio darove, a Krampus bi svojim „ispadima“ djeci priredio neugodna iskustva.

(s. Kozinović, 1944; 90)

SVETI NIKO, DOĐI SKORO

Sve-ti Ni-ko, do-di sko-ro, vrije-me nam pro-la-zi spo-ro. Te-ško nam je
če-ka-ti, če-ka-ti, i če-ka-juć pje-va-ti i če-ka-juć pje-va-ti.

Sveti Niko, dođi skoro, vrijeme nam prolazi sporo.
Teško nam je čekati, čekati,
i čekajuć pjevati i čekajuć pjevati.

Sve se pitam što to zvoni, a to anđel šećer broji.
I dječicu dariva, dariva,
i dječicu dariva, i dječicu dariva.

Sve ja pitam što to tuče, a to Krampus lance vuče.
I na leđa nabija, nabija,
i na leđa nabija, i na leđa nabija.

Slika 27: SVETI NIKO, DOĐI SKORO

Preuzeto: Kozinović, 1944

10.2. SVETA LUCIJA (13. prosinca)

U našem narodu blagdan svete Lucije ima višestruko značenje i obilježavao se različito. U Dalmaciji i dijelu Slavonije sv. Lucija je bila dječji dan, dok se u ostalim krajevima obilježavala strašenjem djece od strane odraslih maskiranih tradicijskim maskama i rekvizitima (Knežević, 2002).

U Dalmaciji je nazivan „dičji dan“ ili dan „dičje radosti“, dok je u drugim krajevima to obilježavao blagdan sv. Nikole. Djeca bi vješala „bičve“ o prozore, krevete i ormare te čekala darove sv. Lucije. Dok bi djeca spavala odrasli bi napunili „bičve“ smokvama, bombonima, bademima, fritulama i slično, a „zločestoj“ djeci stavili bi šibe.

Na područjima središnje Hrvatske običaj je bio drugačiji, vezan uz vid i oči. Djeci je često to bio neugodan dan jer su ih odrasli strašili. Izdubili bi tikvu, izrezali oči, nos i usta te poklopac s donje strane gdje bi stavili svijeću. Kada bi pao mrak odrasli bi šetali selom i išli pod dječje prozore i takvim tikvama strašili djecu. Ponekad bi pod prozorima i pjevali i govorili nejasne i besmislene riječi kako bi što bolje prikazali sv. Luciju. Strah kod djece je uvijek bio prisutan te bi roditelji to iskoristili u odgojne svrhe (Knežević, 2002).

U Podravini bi se odrasli omotali bijelim plahtama, izrezali samo otvore za oči i tako šetali selom i strašili djecu.

U Slavoniji u selima oko Slavanskog Broda dječaci nazivani „Lucijaši“ šetali su i posjećivali kuće uz pjevanje i skandiranje prigodnih pjesama i riječi. Oni su nosili dugovrate tikvice priređene kao u prijašnjem opisu.

LUCA ŽEDNA, LUCA GLADNA (Trnjanski Kuti, Slavonija)

Luca žedna, Luca gladna,
gledajte je što je jadna!
Njena usta nahranite,
njeno grlo napojite,
a i nama udilite.

Slika 28: LUCA ŽEDNA, LUCA GLADNA

Preuzeto: Knežević, 2002

10.3. BADNJAK I BOŽIĆ (24. i 25. prosinca)

Božić i Badnjak najveći su blagdani koje djeca uvijek s radošću i veseljem dočekaju. „Oduvijek je Božić bio blagdan svečanog ugođaja, prožet atmosferom vjere, sloge, mira i trpeljivosti, što se neposredno odražavalo u strukturi mnogih i bogatih prigodnih narodnih običaja.“ (Knežević, 2002; str. 155).

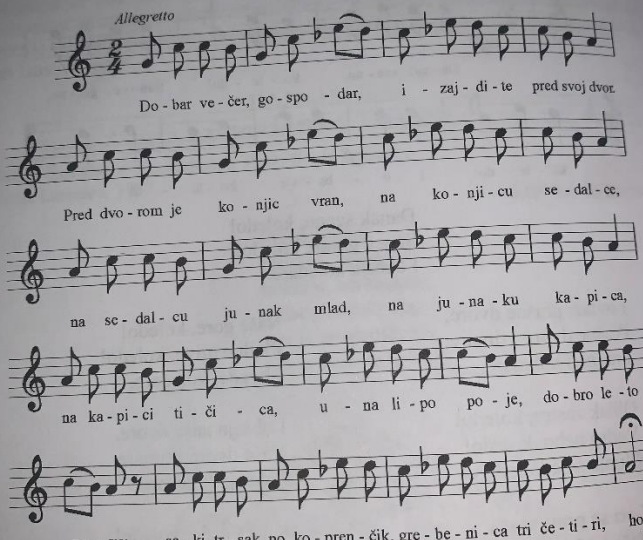
Na Badnjak su djeca pomagala roditeljima oko blagdanskih priprema ili su se igrala, osjećala se određena napetost u čekanju Božića. Navečer bi se obitelj okupila te bi domaćin donio slamu koju bi stavljao ispod stola uz prigodne riječi. Nakon večere djeca bi se valjala i igrala u slami što je simboliziralo rođenje Isusa. Starija djeca bi s roditeljima išla na ponoćku i pjevala prigodne pjesme poput: Radujte se narodi, Narodi nam se kralj nebeski i Svim na zemlji.

Na božićno jutro ili na Badnjak ujutro (ovisno o kraju) skupina dječaka koji su se nazivali „Betlehemari“ išli bi kroz sela i pjevali bi prigodne pjesme. Nosili su „štalice“ raznih veličina, a izrađivali su ih većinom samostalno ili nekada uz pomoć odraslih.

DOBAR VAM VEČER, GOSPODAR
(Ribnik, kod Ozlja, Pokuplje)

Kata Brusan, r. 1871, Ribnik
Zagreb, 1926. Zapisao: B. Širola

Allegretto

Do - bar ve - čer, go - spo - dar, i - zaj - di - te pred svoj dvor.
Pred dvo - rom je ko - njic vran, na ko - nji - cu se - dal - ce,
na sc - dal - cu ju - nak mlad, na ju - na - ku ka - pi - ca,
na ka - pi - ci ti - či - ca, u - na li - po po - je, do - bro le - to
zo - ve: sa - ki tr - sak po ko - pren - čik, gre - be - ni - ca tri če - ti - ri, hoj.

Dobar večer, gospodar, izajdite pred svoj dvor.
Pred dvorom je konjic vran, na konjicu sedalce,
na sedalcu junak mlad, na junaku kapica,
na kapići tičica, una lipo poje, dobro leto zove:
saki trsak po kopenčik, grebenica tri četiri, hoj.

Slika 29: DOBAR VAM VEČER, GOSPODAR

Preuzeto: Knežević, 2002

Na Badnjak navečer ili na Božić ujutro, iz sela Breznika, dvojica ili trojica dječaka došli bi u Žakanje te bi pjevali prigodne pjesme ispred župnog dvora, a potom ispred bogatijih kuća. Svi bi ih darivali te bi jedan od njih darove spremao u košaru.

Kada bi završili pjevati i dobili dar, zahvalili bi se pjevajući:

Fala, fala, gospodaru,
gospodaru, gospodinje,
na vem lepom daru.

10.4. POKLADE

Poklade traju od Sveta tri kralja do Pepelnice. U tom razdoblju djeca su išla od kuće do kuće maskirana i izvodila prigodne pokrete, pjesme i govore koji su dijelom tradicijski, a dijelom izmišljeni u tom trenutku. Odraslima je maskiranje imalo drukčije značenje nego djeci. Njima su maske imale magijsko praznovjerno značenje, dok je kod djece sam čin maskiranja budio radost i veselje te su uvijek težila tome da njihova maska bude posebna (Knežević, 2002).

Djeca bi nekada odrasle iznenadila sa svojim maskama koje su prikazivale ljepotu estetike ružnog te izazivale smijeh kod odraslih. Djeca su tim putem iskazivala svoje individualno stvaralaštvo koje je prešlo u predajno dječje stvaralaštvo.

Slika 30: Primjer dječjih maski

Preuzeto: Knežević, 2002.

Slika 31: Dječje maske „cigani“

Preuzeto: Knežević, 2002.

Djeca su ulagala mnogo truda u maskiranje jer je bila velika sramota ako ih netko od odraslih prepoznao. Obuvala su stare cipele koje su većinom bile velike te bi često oblačila desnu cipelu na lijevu nogu i obrnuto. Djevojčice su uzimale stare haljine i suknje te ih ukrašavale, dok su dječaci stare velike hlače punili vunom. Oblačila su kapute naopako te na glave stavljala marame, kape i šešire. Lice su mazala ugljenom, preko stavljali bijele zastore i lijepila brkove (svila od kukuruza). Često bi se djevojčice maskirale u dječake i obrnuto, ponekad bi se svi maskirali u „cigane“ (Knežević, 2002).

Ovisno o određenom kraju tako maskirana djeca dolazila bi pred kuće i skakala, pjevala, plesala te recitirala. Kada bi djeca obavila svoj dio domaćin bi ih darivao kolačima, pokladnicama, jajima ili nečim drugim.

KRANJEC PLEŠE S KRANJICOM
(Hlebine, Podravina)

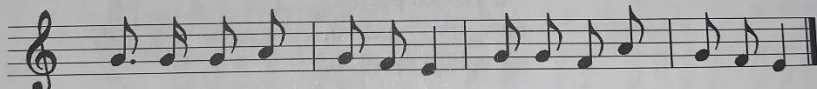
Ivan Šekutor, r. 1929, Hlebine
Hlebine, 1992.

Snimio: G. Knežević
Transkribirao: D. Varga

$\text{♩} = 96$

Kra - njec ple - še s Kra - nji - com, pod ze - le - nom gra - nči - com.

Kra - njec ple - še s Kra - nji - com, pod ze - le - nom gra - nči - com.

Kranjec pleše s Kranjicom,
pod zelenom grančicom.
Kranjec ima sto žepov,
svakom žepu sto drekov.

Slika 32: KRANJEC PLEŠE S KRANJICOM

Preuzeto: Knežević, 2002

11. Zaključak

Odgojno-obrazovni rad odgojitelja treba što više uključivati plesne aktivnosti koje su pogodne za cjelovit razvoj djeteta. Putem folkloru odnosno brojalica, igara s pjevanjem i dječjih pjesama odgojitelji mogu pogodno utjecati na dječji razvoj. Folklorne aktivnosti imaju pozitivan utjecaj na razvijanje brojnih sposobnosti kod djece, kao što su osjećaj za ritam i pokret, razvoj mašte i kreativnosti, sposobnost vizualizacije vlastitog položaja u grupi, ljepotu izvođenja pokreta, razvijaju bazične motoričke sposobnosti poput snage, brzine, fleksibilnosti, koordinacije i ravnoteže. Uz to djeca folklornim aktivnostima upoznaju svoju baštinu i tradiciju što pomaže izgradnji njihovog identiteta. Ples i pokret utječu pozitivno na djetetovo zdravlje, a uz folklorne plesove djeca putem igre uče o svojoj tradiciji. Pri odabiru folklornih aktivnosti odgojitelji trebaju paziti na primjerenost aktivnosti djeci odnosno njihovim mogućnostima, sposobnostima, dobnu primjerenost i sam interes djece. Folklor za odrasle osobe nikako nije primjeren predškolskoj dobi djece te odgojitelji trebaju biti upoznati s tom informacijom i s djecom raditi brojalice i igre s pjevanjem. KUD Salona je primjer kvalitetnog društva koje ima više dječjih skupina baš zbog gore navedenog razloga. Djeca su podijeljena u skupine prema dobi i sposobnostima kako bi kvalitetno stjecala znanja i kako bi im plesovi bili prilagođeni. Također KUD Salona ima educirane voditelje koji znaju kako provoditi rad s djecom i pridržavaju se pedagoških načela te uče zajedno s djecom. Dječji vrtić „Cvrčak“ Solin također ima primjer kvalitetnog rada i očuvanja kulturne baštine. Manifestacija „Oklen si dite“ održava se na primjeren i kvalitetan način gdje odgojitelji solinskih vrtića pripremaju svoje skupine za manifestaciju. Djeca najčešće izvode brojalice, dječje pjesme te igre s pjevanjem što je primjereno djeci predškolske dobi. Smatram da folklor i folklorne aktivnosti nisu zastupljene u mnogim vrtićima te treba podići svijest odgojitelja o važnosti ovakvih aktivnosti u radu s djecom i pozitivnom utjecaju na cjelovit razvoj djeteta.

12. Literatura

1. Bačlija Sušić, B. i Fišer, N. (2016). Obogaćivanje glazbenog doživljaja i izražaja djece rane i predškolske dobi tradicijskim stvaralaštvom. *Nova prisutnost*, XIV (1), 107-124. Preuzeto s: <https://doi.org/10.31192/np.14.1.4>
2. Bogdanić, A. M. (2019). *Folklorni plesovi djece predškolske dobi* (Završni rad, Učiteljski fakultet, Zagreb). Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:292636>
3. Findak, V. (1995) *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga
4. Folklor. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Preuzeto s: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20034>
5. Gospodnetić, H. (2015) *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
6. Grad Solin: KUD Salona. Preuzeto s: <https://www.solin.hr/udruga/kud-salona/>
7. Horvatin-Fučkar, M., Tkalčić, S., Jerković, S. (2004) Razvoj bazičnih motoričkih sposobnosti kod predškolaca u plesnoj školi. U R. Pišot, V. Štemberger, J. Zurc & A. Obid (Eds.), 3. International Symposium; "A child in motion" (str. 87-88). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče.
8. Hrvatska, R. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Preuzeto s <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalnikurikulum-za-rani-ipredskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>, 22, 2018
9. Ivančan, I. (1971.) *Folklor i scena: priručnik za rukovodioce folklornih skupina*. Zagreb: Prosvjetni sabor Hrvatske
10. Knežević, G. (2002). *Naše kolo veliko, Hrvatski dječji folklor, Gradivo iz 19. i 20. stoljeća*. Zagreb: Ethno.
11. Knežević, G. (2005). *Srebrna kola, zlaten kotač*. Zagreb: Ethno
12. Knežević, G. (2012). "Sad se vidi, sad se zna". Zagreb: Ethno.
13. Mikulić, M., Prskalo, I. & Runjić, K. (2007) Hrvatska plesna tradicija i predškolska dob djeteta. U: Findak, V. (ur.) Zbornik radova na temu Antropološke, metodičke, metodološke i stručne pretpostavke rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije, Poreč: Hrvatski kineziološki savez, str. 455-459.
14. Plesni portal: Folklorni (narodni) ples. Preuzeto s: <https://ples.com.hr/narodni-ples/page/2/>

15. Restović, N. (2023). *POVIJESNI RAZVOJ KUD-a SALONA* (Diplomski rad). Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:331769>
16. Vukšić, G. (2021). *Dječje folklorne manifestacije u Hrvatskoj* (Diplomski rad). Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:471551>
17. Žibek, J. (2016). *Folklorne igre i plesovi u nastavi glazbene kulture od 1. - 4. razreda* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:550288>

Sažetak

Folklor je tradicija koju treba njegovati i ne dopustiti da ode u zaborav. Prenošanjem folklornih plesova i običaja na mlađe generacije čuvamo kulturnu baštinu i tradicija. Folklornim plesovima i aktivnostima djeca uče o svojoj tradiciji na njima primjeren način. Svaki ples pa tako i folklorni ples potiče cjelokupan razvoj djeteta te je najprimjerenija i najbolja aktivnost za djecu. Ples kod djeteta razvija osjećaj zadovoljstva, slobode i sigurnosti te je dijete u suradničkim odnosima i zadovoljava potrebu za igrom. Folklorni plesovi djeci trebaju biti prilagođeni prema dobi, sposobnostima, mogućnostima i interesu. S djecom se prvo uče brojalice, dječje pjesme i igre s pjevanjem pa potom jednostavniji plesovi. Odgojiteljeva uloga je integrirati sva odgojno-obrazovna područja i putem folklornih aktivnosti poticati cjelovit razvoj djeteta i očuvanje tradicije. KUD Salona je primjer kvalitetnog društva koje djeluje i ima tri dječje skupine podijeljene prema dobi i mogućnostima djece. Dječji vrtić “Cvrčak” ima kvalitetnu manifestaciju “Oklen si dite” i rad u svojim skupinama koji je primjeren djeci vrtićke dobi. Prikazani su običaji i narodne nošnje koji su materijalno i duhovno bogatstvo putem kojeg djeca uče o svojoj tradiciji i kulturnoj baštini.

Ključne riječi: folklor, predškolski odgoj, odgojitelj, tradicija, dijete

Abstract

Folklore is a tradition that needs to be cherished and not allowed to fade into oblivion. By passing down folk dances and customs to younger generations, we preserve cultural heritage and tradition. Through folk dances and activities, children learn about their heritage in an age-appropriate manner. Every dance, including folk dance, promotes the overall development of the child and is the most suitable and beneficial activity for them. Children practicing dance develop sense of satisfaction, freedom, and security, fostering collaborative relationships and fulfilling the need for play. Folk dances should be adapted to children's age, abilities, capabilities, and interests. Initially, children learn rhymes, children's songs, and singing games, followed by simpler dances. The preschool teacher role is to integrate all educational areas and, through folk activities, promote the holistic development of the child and the preservation of tradition. KUD Salona is an example of a quality society that operates and has three children's groups divided according to age and abilities. The kindergarten "Cvrčak" has a quality event "Oklen si dite" and works within its groups that are suitable for preschool children. The customs and folk costumes presented are material and spiritual wealth through which children learn about their tradition and cultural heritage.

Keywords: folklore, preschool education, preschool teacher, tradition, children

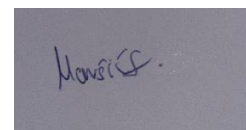
SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Stella Marušić kao pristupnica za stjecanje zvanja magistrice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 10.7.2024.

Potpis

A rectangular box containing a handwritten signature in dark ink, which appears to read "Marušić".

**IZJAVA O POHRANI I OBJAVI OCJENSKOG RADA
(ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG/SPECIJALISTIČKOG/DOKTORSKOG RADA -
PODCRTAJTE ODGOVARAJUĆE)**

Student/ica: Stella Marušić

Naslov rada: Folklorno-plesna djelatnosti za djecu KUD-a Salona, Solin

Znanstveno područje i polje: Društvene znanosti, ples

Vrsta rada: Diplomski rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje): v. pred. dr. sc. Dodi Malada

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje): doc. dr. sc. Tea-Tereza Vidović Schreiber

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Izv. prof. dr. sc. Lidija Vlahović

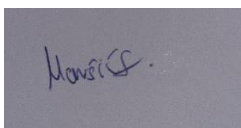
dr. sc. Bojan Babin

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta sveučilišta u Splitu i repozitoriju nacionalne i sveučilišne knjižnice u zagrebu (u skladu s odredbama zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj

Djelatnosti (nn br. 119/22).

Split, 10.7.2024.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici filozofskog fakulteta u Splitu.